

DIN ACTIVITATEA POLITICĂ A PROTOPOPULUI GRECO-CATOLIC AL SEBEȘULUI, IOAN SIMU (1875-1948)

Radu TOTOIANU*

On the Political Activities of the Greek-Catholic Protopope of Sebeș, Ioan Simu (1875-1948)

Abstract. *The Greek-Catholic Protopope Ioan Simu was an important cultural and political figure in the town of Sebeș at the beginning of the twentieth century. When Romania entered WWI in 1916 he was arrested and held by the authorities in the Rust-Şopron detainee camp. After his return to Sebeș he was involved in organizing the events relating to the Unification Act of 1 December 1918. He acted as a member of the National Romanian Party, then within the People's Party, and later as a member of the Nationalist Democrat Party, as mayor of the town of Sebeș in 1930 and 1931. He then joined his old comrades within the Peasants' National Party. He retired and subsequently died in Alba Iulia on 22 June 1948.*

Keywords: *Transylvania, Greek-Catholic Church, Protopope Ioan Simu, the Union of 1 December 1918, town of Sebeș, inter-war period politics, political parties.*

Cuvinte-cheie: *Transilvania, biserica greco-catolică, protopopul Ioan Simu, Unirea de la 1 Decembrie 1918, orașul Sebeș, viață politică interbelică, partide politice.*

Una dintre personalitățile culturale și politice importante ale Sebeșului la începutul secolului XX, a fost protopopul greco-catolic¹ Ioan Simu, activ în plan cultural și politic, principal artizan al evenimentelor de la Sebeș, legate de Marea Unire din 1918.

Ioan Simu s-a născut în satul Ciufud, plasa Blaj, comitatul Alba Inferioară, la 27 iunie 1875. Studiile le-a făcut în Blaj, în anul 1898 fiind hirotonit preot (diploma de preot/„absolutorul teologic” a fost eliberată de Superioritatea Facultății de Teologie din Blaj, la 12 iunie 1898). După terminarea studiilor a luat-o de soție pe fiica preotului greco-catolic din Abrud, Eugenia Ciura, și cu care a avut șapte copii (6 fete și un băiat)².

Încă din perioada studenției, a avut de suferit din partea autorităților maghiare, fiind încarcerat și amendat cu suma de 10 florini pentru că a cântat, ca membru în corul învățătorului Crucian Simu din Ciufud, *Deșteaptă-te române*³. Rememorând această perioadă din viața sa, care i-a adus și prima condamnare politică de patru luni, Ioan Simu afirma:

* Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș, România; e-mail: rtotoianu@yahoo.com.

¹ Referitor la parohia greco-catolică din Sebeș, vezi Dănilă 1995, p. 317-333; Fleșer 2001, p. 128-131; Totoianu 2006, p. 359-368.

² MMIRSBD, *Chestionar pentru parohia greco-catolică unită română Sebeșul săsesc*, nr. inv. 4882/D. 320, f. 2-3.

³ Dănilă 2003a, p. 4.

„[...] Pedepse am suferit lăncezind în temnița de stat din Seghedin, timpul dela 20 Septembrie 1897 până în 26 Ianuarie 1898, pe urma unui proces de agitație împotriva statului unguresc judecat la tribunalul unguresc din AlbaJulia”⁴.

Anul 1900 reprezintă pentru Ioan Simu momentul în care își începe activitatea de pastorație, inițial în calitate de capelan, iar apoi de administrator parohial la biserica greco-catolică din Abrud. Supravegheat continuu de autoritățile maghiare, în anul 1909, după cum mărturisea singur, a fost

„[...] ridicat din oficiul ce îl ocupa ca preot prin un ordin al ministrului reg. ung. de finanțe, patronul parohiei gr-cat din Abrud, căruia nu-i plăcea ținuta categorică, radicală, națională românească a preotului Ioan Simu [...]”⁵.

Nu știm ce a făcut timp de trei ani, dar din anul 1912 este numit preot paroh în Luna de Arieș⁶, comitatul Turda-Arieș, iar începând cu luna iunie 1913, este promovat ca paroh protopop greco-catolic în orașul Sebeș⁷, fiind numit în această funcție de către mitropolitul Victor Mihaly de Apșa⁸.

Peste tot unde a servit, a fost prezent în prima linie a mișcării de emancipare culturală și națională a românilor. În Abrud a înființat Reuniunea Meseriașilor și a ocupat, așa cum mărturisea singur, „[...] toate posturile onorifice, dar și de muncă, chiar și prezident al despărțământului Abrud-Câmpeni al Asociațiunii”⁹. După venirea sa la Sebeș continuă pe aceeași linie, presând autoritățile să includă în bugetele locale subvenții anuale pentru *Astra*¹⁰. Ioan Simu este unul dintre cei 66 de membri de drept din comitetul central al Asociațiunii¹¹, iar cu prilejul Congresului *Astrei*, ținut la Reghin în anul 1925, a fost ales membru în Comitetul Cultural al Asociațiunii, calitate în care a organizat despărțăminte noi și a revigorat despărțăminte inactive. Astfel, în anii 1925 și 1926, organizează noile despărțăminte Sarmizegetusa și Pui și contribuie la îmbunătățirea activității celor din Abrud și Hațeg, acesta din urmă de așa manieră încât este convins că activitatea lui: „[...] nu va mai adormi în felul în care era adormită”¹².

⁴ MMIRSBD, *Cheștionar pentru parohia greco-catolică unită română Sebeșul săsesc*, nr. inv. 4882/D. 320, f. 3-4.

⁵ *Ibidem*, f. 3.

⁶ Astăzi, localitatea Luna, jud. Cluj.

⁷ MMIRSBD, *Cheștionar pentru parohia greco-catolică unită română Sebeșul săsesc*, nr. inv. 4882/D. 320, f. 3.

⁸ Dănilă 2003a, p. 4.

⁹ MMIRSBD, *Cheștionar pentru parohia greco-catolică unită română Sebeșul săsesc*, nr. inv. 4882/D. 320, f. 3.

¹⁰ Moga 2003, p. 126.

¹¹ *Ibidem*, p. 159, nr. 53.

¹² MMIRSBD, *Dosar întregitor anul 1925. Ioan Simu paroh protopop în Sebeș jud. Alba*, nr. inv. 4976/D. 377, f. 3.

Odată cu intrarea României în război, în noaptea de 14/15 august 1916, autoritățile de la Budapesta reacționează prompt și încep o acțiune puternică de represiune a liderilor naționaliști români din toată Transilvania¹³. În același timp în care trupele armatei române forțau pasurile munților și au început să treacă în Transilvania, autoritățile maghiare l-au ridicat în toiul nopții de acasă pe Ioan Simu, care a fost arestat alături de alți intelectuali și fruntași români din Sebeș (protopopul ortodox Sergiu Medean, medicul dr. Ioan Elekeș, avocatul dr. Dumitru Ștefan, negustorul Nicolae Tincu și preotul Sebastian Stanca)¹⁴. Arestarea părintelui Simu nu se datorează exclusiv atitudinii sale naționaliste intransigente, ci și faptului că singurul său fiu, Iancu¹⁵, trecuse Carpații și se înrolase în armata română¹⁶.

Toți arestații din Sebeș au fost trimiși la Sibiu, unde s-au alăturat unui grup numeros de intelectuali și fruntași români arestați și ei, fiind trimiși în Ungaria, în lagărul de detenție de la Rust-Sopron, unde protopopul Simu a stat din 28 august 1916, până în 15 martie 1917¹⁷. Referitor la detențiile suferite, în anul 1921 Ioan Simu afirma: „[...] De recompense n-am avut parte, nici de la guvernul unguuresc, nici dela autoritățile mele, nici de la Consiliul dirigent și nici dela guvernul nostru românesc. Pedepse am suferit [...]”¹⁸.

Reîntors la Sebeș, Ioan Simu și-a avut: „[...] partea leului în domolirea valurilor revoluției din 1918, în calitate de prezident al Sfatului național și cu ori ce prilej ce să îmbia își depune silința întru luminarea poporului”¹⁹. În 2 noiembrie, primarul orașului, dr. Georg Acker, urmând instrucțiunile autorităților, a convocat la primărie o serie de intelectuali, printre care și pe protopopul Ioan Simu, pentru a încerca să organizeze un consiliu în care să includă și reprezentanți ai românilor. Simu însă, împreună cu alți intelectuali sebeșeni, au hotărât să convoace a doua zi o adunare populară²⁰, lucru care s-a și întâmplat duminică, 3 noiembrie, când în piața orașului s-au adunat peste 200 persoane. Adunarea a fost prezidată de Ioan Simu. Consiliul Național Român, format din 28 de membri, a fost ales în 4 noiembrie și l-a avut

¹³ Bosoancă 2001-2002, p. 593.

¹⁴ Stanca 1925, p. 12.

¹⁵ După război, Iancu Simu, de profesie inginer, s-a căsătorit cu Lucia Giurgiu din Iara și cei doi s-au stabilit, inițial la Vălenii de Munte, unde s-a născut fiica lor, Ioana, și, ulterior la Ploiești.

¹⁶ Simu 1925, p. 1.

¹⁷ Stanca 1925, p. 143.

¹⁸ MMIRSBD, *Cheștionar pentru parohia greco-catolică unită română Sebeșul săsesc*, nr. inv. 4882/D. 320, f. 3-4.

¹⁹ *Ibidem*, f. 3.

²⁰ Dănilă 2003b, p. 7.

președinte tot pe Simu²¹. Și după reorganizarea din 24 noiembrie, Consiliul Național Român (CNR) din Sebeș a fost în continuare condus de Ioan Simu²².

Până recent, nu se cunoștea cu certitudine ce s-a întâmplat în acele zile tulburi, când, în cadrul ședinței CNR din Sebeș, din 16 decembrie, președintele Ioan Simu a demisionat „pe caz de boală”, revenind apoi asupra deciziei, pentru a demisiona definitiv la 31 decembrie 1918, în favoarea protopopului ortodox Sergiu Medean²³. Bazându-ne pe un document olograf al protopopului, am ajuns la concluzia că el se afla oarecum în dizgrația sebeșenilor pentru simplul fapt că era greco-catolic²⁴. Vorbind despre contribuția sa la evenimentele din 1918, Ioan Simu spunea că

„[...] atunci, în Sebeșul săsesc, în acțiunile culturale sociale și naționale nu-și poate pune în activitate toată puterea-i sufletească, fiindcă e *greco-catolic*, deși toată viața mai mult a condamnat - ferindu-se de a provoca vreodată - lupta confesională”²⁵.

Este o afirmație care dă de gândit, cu atât mai mult cu cât protopopul mai atrage atenția o dată în document că: „[...] Atitudinea autorităților locale față de biserica gr.-cat. Română lasă mult de dorit, poate pe urma faptului, că aparțin altor confesiuni”²⁶.

Atât în timpul evenimentelor din preajma Marii Uniri, cât și după acestea, a existat o colaborare strânsă între Marele Cartier General al Armatei Române și Consiliul Dirigent, în vederea consolidării procesului de preluare a puterii politico-administrative în Transilvania. În acest scop, colonelul Grigore Popescu, șeful Serviciului Central al Corpului Voluntarilor Români, a întocmit un document intitulat *Tabloul-anexă cu numele oamenilor de încredere din Transilvania, cari verosimil sunt la vetrele lor și care cuprinde numele tuturor oamenilor din teritoriul nou-alipit țării, pe care conducătorii armatei române îi considerau a fi „de încredere”*. Pe această listă, la Sebeș, apare și protopopul Ioan Simu, alături de omologul său ortodox Sergiu Medean și medicul Athanasie Moga²⁷.

În anii ulteriori evenimentelor din 1918, situația Bisericii Greco-Catolice s-a schimbat. Atât politicienii, cât și intelectualii și oamenii simpli de confesiune greco-catolică care sperau într-o nouă ordine legislativă în granițele statului național, au fost temperați datorită poziției politicienilor din Vechiul Regat, care nu agreau ideea reprezentării masive a „transilvanismului

²¹ *Ibidem*, p. 9.

²² *Ibidem*, p. 10-11.

²³ *Ibidem*, p. 15.

²⁴ Totoianu 2006, p. 359-368.

²⁵ MMIRSBD, *Cheștionar pentru parohia greco-catolică unită română Sebeșul săsesc*, nr. inv. 4882/D. 320, f. 3.

²⁶ *Ibidem*, f. 2.

²⁷ Grad 2010, p. 56.

de factură unitară” în Parlament, lucru care a avut drept consecință o profundă dezamăgire în mediul românesc transilvănean, dornic de afirmare politică și confesională²⁸.

Ardelenii și reprezentanții lor politici erau permanent acuzați de „provincialism” și „confesionalism”, cu aluzie directă la greco-catolici, una dintre vocile cele mai vehemente fiind cea a publicistului și omului politic liberal Ioan Rusu-Abrudeanu. Deși era ardelean, născut în Abrud-Sat, acesta ataca permanent în presa vremii reprezentanții Partidului Național Român, publicând în epocă, sub titlul *Păcatele Ardealului față de sufletul Vechiului Regat*, o lucrare de aproape 600 de pagini, în care își expunea opiniile privind influența nefastă a liderilor acestui partid în politica vremii²⁹.

În anii care au urmat după Unire, protopopul Ioan Simu continuă să activeze în cadrul Partidul Național Român. Anii '20 au fost dificili pentru părintele Simu, care este prezent pe lista electorală din 1922 a Partidului Național Român din județul Alba, candidând pentru Adunarea Deputaților, din partea Cercului Electoral Abrud. Lista cuprindea, alături de Simu, o serie de personalități marcante ale politicii vremii: Iuliu Maniu (Alba Iulia), Alexandru Vaida Voevod (Ighiu), profesorul Ștefan Roșian (Aiud), canonicul dr. Ioan Bălan (Blaj), iar pentru Senat, fostul senator și președinte al *Astra*, Andrei Bârsan (Alba Iulia) și canonicul dr. Victor Macavei (Blaj)³⁰.

Deși plecase din Abrud în anul 1912, continuă să aibă influență în rândul moșilor pe care i-a păstorit mai bine de un deceniu, de aceea conducerea Partidului Național Român a considerat că este cel mai potrivit candidat pentru acest cerc electoral. La începutul campaniei electorale primește o primă lovitură, cauzată de decesul soției sale Eugenia³¹, urmată de o a doua, reprezentată de pierderea alegerilor în favoarea candidatului liberal Ioan Rusu-Abrudeanu, care câștigă prin fraudarea alegerilor. În acea perioadă, Partidul Național Liberal controla nu numai Prefectura județului, ci și instituțiile de forță, Poliția și Jandarmeria. Prin intermediul acestora, recurgea la tot felul de presiuni și tertipuri, cu scopul de a-și impune proprii candidați în această zonă, care era fieful Partidului Național Român. Pentru intimidare se recurgea inclusiv la arestări, așa cum s-a întâmplat, de exemplu, în cazul candidatului PNR, la Orăștie, dr. Aurel Vlad, ministru al Finanțelor în 1919-1920, care, mergând spre Orăștie pentru o întrunire electorală, a fost arestat în Sebeșul săsesc și reținut timp de trei ore, pentru că era contracandidatul

²⁸ Gudor 2002, p. 272.

²⁹ Vezi Rusu-Abrudeanu 1930. Cele 596 de pagini abundă în capitole de genul: *Nefasta unire cu biserica Romei; Câteva dovezi despre politica slugarnică și anti-națională a lui Alexandru Vaida [...]; D. Iuliu Maniu, Alex. Vaida și politica ieșită a Blajului; Arivismul ardelean și autorii lui; Opoziția criminală a partidului național; Iuliu Maniu, inchișitorul bisericii ortodoxe etc.*

³⁰ *Candidaturile 1922*, p. 1.

³¹ *Știri 1922a*, p. 2.

generalului Traian Moșoiu, ministrul în exercițiu al Comunicațiilor și candidat al Partidului Național Liberal³².

În cazul alegerilor de la Abrud metodele au fost altele. Inițial, s-a recurs la pomeni electorale care însă nu au avut rezultatul scontat, Ioan Simu câștigând alegerile *de facto*, cu 2514 voturi contra 2244, cât a reușit să obțină contracandidatul său liberal Ioan Rusu-Abrudeanu, rezultând o diferență de 270 voturi în favoarea lui Simu³³, în ciuda diferitelor „soiuri de tocană și rachiu care a curs gărlă”³⁴ și care au fost oferite alegătorilor de agenții de propagandă ai Partidul Național Liberal. Deși alegătorii l-au preferat pe Simu, nu de aceeași părere a fost și președintele comisiei electorale de la Abrud, Cornel Muntean, care a refuzat validarea voturilor din Zlatna și Feneș și l-a proclamat câștigător pe liberalul Ioan Rusu-Abrudeanu³⁵.

Evenimentele sunt relatate de protopopul Simu care dezvăluie modul în care s-a comis fraudă electorală. Conform acestuia, în seara zilei de 6 martie 1922, între orele 21 și 22, i-a surprins pe câțiva membri ai biroului electoral calculând procentele obținute de cei doi candidați, pe baza informațiilor telefonice obținute de la secțiile de votare din întreg cercul electoral, cu excepția secțiilor de la Râmneț și Ponor, unde nu exista telefon. În acest stadiu, au observat că majoritatea sufragiilor erau exprimate în favoarea lui Simu, care îl devansa pe Rusu-Abrudeanu cu 62 de voturi. A doua zi dimineața, prin cârciumi și aiurea, agenții electorali au început să lanseze zvonul că liberalii au câștigat alegerile, cu scopul de a pregăti opinia publică pentru ceea ce va urma. Miercuri, 8 martie, la ora 8, în biroul electoral de la Abrud s-a prezentat protopopul unit al Zlatnei, Iacob Domșa, președinte al secției de votare de la Zlatna, care a predat dosarul cu rezultatele alegerilor. Acesta însă nu conținea și certificatele de alegător ale votanților, prin intermediul cărora se putea verifica dacă numărătoarea a fost făcută corect. Președintele Comisiei Electorale de la Abrud, Cornel Muntean, l-a acceptat incomplet și fără obiecții. După aproximativ o oră, la aceeași comisie electorală s-a prezentat delegatul secției de la Feneș, învățătorul Victor Vodă, care depune dosarul tot fără certificatele de alegător. Motivarea absenței acestora este cel puțin hilară, Vodă relatând că în drumul său spre Abrud, pe Dealul Mare, a fost atacat de doi indivizi care i-au luat certificatele de alegător, lăsându-i însă restul dosarului. Președintele secției de votare de la Feneș a declarat ulterior că i-a predat lui Vodă dosarul întreg, împreună cu certificatele, totul fiind ambalat într-un singur pachet. Deși este neverosimil ca hoții invocați să fi furat numai certificatele de alegător și să lase restul intact, președintele Cornel Muntean

³² *Știri* 1922b, p. 2.

³³ Simu 1922a, p. 1.

³⁴ *Alegerile* 1922, p. 1.

³⁵ *Ibidem*, p. 1.

preia dosarul fără întrebări, invalidează voturile de la Zlatna și Feneș și-l declară câștigător al alegerilor de la Abrud pe liberalul Ioan Rusu-Abrudeanu, devansându-l cu 152 de voturi pe Ioan Simu. La protestele lui Simu, președintele comisiei electorale, Cornel Muntean, enervat la culme răcnește:

„Lege, procuratură, birou electoral central sunt eu, fac cum vreau și dacă cineva îmi contrazice, dau ordin acestora (și arată spre polițiștii deplin armați aduși în sală) să tragă glonț în carne vie”³⁶.

Ulterior, guvernul liberal a validat rezultatul și Rusu-Abrudeanu a ajuns deputat în Parlamentul României, deși cu voturile obținute la Zlatna și Feneș, Ioan Simu ar fi câștigat detașat alegerile, întrunind în cele două comune 709 voturi, spre deosebire de Rusu-Abrudeanu, care a obținut doar 281 voturi³⁷.

După înfrângerea de la Abrud, Simu se adresează de la Sebeș alegătorilor, prin intermediul presei spunând:

„Cu câtă dragoste-aș fi vrut ca la plecarea mea dintre Voi, să strâng mâna fiecăruia [...]. Era însă cu neputință. Nu pentru că erați mulți, ci pentru-că prea erați răzlețiți: începând de jos din Valea Ampoiului până sus pe Vulcan, peste culmile săltărețe ale Sohodolului, peste Mușca cu bărbații treji și harnici și peste Mogoșul alb la haine și la suflet, până hăt departe la Ponor și la Râmeț. [...] Când am venit în mijlocul Vostru [...] sufletul meu era cuprins de un sentiment de sfială. Nu puteam adică ști, dacă, după o despărțire de zece ani, sufletele Voastre mai țineau la mine ca pe vremurile, când erau împreună și împreună duceam greul luptei împotriva celor ce-și puseseră de țintă: «desnaționalizarea noastră» [...]. Vă mulțumesc dragi alegători pentru tot ce a-ți prestat în lupta ce am dus-o”.

Și î încheie articolul semnând „deputatul ales dar neproclamat al Abrudului”³⁸.

Deși i-a fost greu, Simu nu s-a lăsat înfrânt și și-a canalizat toate eforturile pentru înzestrarea bisericii, astfel, în anul 1925, îl surprindem făcând demersuri pentru obținerea unor terenuri, conform prevederilor Reformei Agrare: „[...] pentru a fi înzestrate bisericile și sesiunile parohiale din tract, în special parohia Sebeș [...] pe cât posibil, în măsura prevăzută de lege”. Reușește să obțină 6 iugăre pentru sesia preoțească și alte două pentru biserică³⁹, cărora li se adaugă alte 20 de iugăre în „hotarul Cutului”. Satisfacția este consemnată de protopop:

„În cele din urmă mi-a succes să obțin 20 de iugăre în hotarul Cutului. Așa că biserica noastră din Sebeș, pentru trebuințele sale are în total 46 de iugăre față

³⁶ Simu 1922b, p. 1.

³⁷ Simu 1922a, p. 1.

³⁸ *Ibidem*, p. 1.

³⁹ MMIRSBD, *Dosar întregitor anul 1925. Ioan Simu paroh protopop în Sebeș jud. Alba*, nr. inv. 4976/D. 377, f. 1.

de 18 iugăre ce le avea înainte de Ref. Agrară. În urmare, din punct de vedere material, parohia am asigurat-o pentru totdeauna⁴⁰.

Tot în anul 1925, prin intervenții repetate și „diplomație locală”, a obținut o subvenție de 10000 lei de la Primăria orașului, inclusă în bugetul local pe anul 1926⁴¹, alături de alți 9000 lei de la „ajutorul liberal”, bani cu care a reparat integral acoperișul bisericii, a executat reparații la casa parohială și a împrejmuțit cu gard o parte a cimitirului⁴². Marea durere legată de biserică a protopopului Simu a fost însă lipsa clopotelor, care fuseseră rechiziționate în timpul războiului. În 1926 reușește să obțină 50000 lei, ca despăgubiri de război⁴³, sumă insuficientă însă pentru achiziționarea unor clopote noi.

Se ivește însă o ocazie neașteptată de a obține o finanțare, când primește la sfârșitul lunii februarie o solicitare de la reverendul P. Leon Man, din Aurora, Illinois, SUA, prin care reverendul Man îl roagă să-l lămurească în privința datelor personale ale unei femei din Sebeș, Safta Bacea de confesiune ortodoxă, care, emigrând în SUA, se căsătorește cu un român greco-catolic. Deși ar fi fost firesc să se adreseze oficiului parohial ortodox, reverendul Mann evită acest lucru spunând:

„[...] vă spun drept că după cum îi cunoaștem noi pe «frații» ortodocși, nu ne încredem nici chiar în actele lor oficiale. Ne temem că bărbatul rămas văduv îi va fi scris și va fi cerut să-i deie niște date false⁴⁴.

Ioan Simu intermediază chestiunea și îi trimite actele solicitate, rugându-l totodată să întreprindă o colectă în folosul bisericii greco-catolice din Sebeș. Redăm parțial textul scrisorii, întrucât din el se desprind aspecte legate nu numai de situația parohiei greco-catolice din Sebeș, ci și de atmosfera existentă în epocă, precum și relațiile cu ortodocșii din Sebeș

„Iubite Părinte Leon,

Primind scrisoarea D-tale, prin care îmi ceri Estrasul de naștere și botez a Saftai Bacea din Sebeșul sășesc, țin să mă achit de îndatorirea frățească, transpunând aici Estrasul respectiv. Încât privește costul Estrasului și poșta, e atâta cât vei trimite. Am și eu însă o mare rugămintă, dacă D-zău a dispus să ne întâlnim în felul acesta. Anume: Vei ști că stau în această parohie unită cu 500 de credincioși între cari 70% țigani, față cu 6500 ortodocși. Susțin această parohie în vântul tuturor vexațiunilor și încercărilor ortodoxismului, singur prin

⁴⁰ MMIRSBD, *Dosar întregitor anul 1926. Ioan Simu paroh protopop în Sebeș jud. Alba*, nr. inv. 4977/D. 378, f. 1.

⁴¹ MMIRSBD, *Dosar întregitor anul 1925. Ioan Simu paroh protopop în Sebeș jud. Alba*, nr. inv. 4976/D. 377, f. 2.

⁴² MMIRSBD, *Dosar întregitor anul 1926. Ioan Simu paroh protopop în Sebeș jud. Alba*, nr. inv. 4977/D. 378, f. 1.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ MMIRSBD, *Scrisoarea reverendului Leon P. Man către protopopul Ioan Simu*, Aurora, Illinois, SUA, 25 februarie 1926, nr. inv. 4978/D. 373, f. 1.

forțele mele. Am o biserică frumoasă ca zidire, ridicată la 1818 prin episcopul de pie memorie Ioan Bobb. Parohia însă fiind mică și absolut săracă, biserica e lipsită de un aranjament intern potrivit, de ustenziliile recente și pedesupra chiar și de clopote, care recvirate fiind în 1916, până în ziua de azi nu le-am mai putut procura în lipsa mijloacelor bănești.

În urmare ai fi trecut între ctitorii acestei biserici, dacă ai putea și dacă ai fi așa bun, ca să ne aduni ceva parale./: monedă dolari prin o colectă nu publică, benevolă, printre prietenii, cunoscuții și credincioșii Sfinției Tale [...] noi cei puțini și biserica unită întregă, îți va fi vecinic recunoscătoare.

Sebeș, jud. Alba, România-Europa la 30 aprilie 1926

frate în Hristos Ioan Simu

protopop român gr.-cat.”⁴⁵.

Răspunsul reverendului Leon Man îi spulberă speranțele, el scuzându-se că fără acordul episcopului nu poate întreprinde o asemenea colectă, iar acesta sigur nu-și va da acordul deoarece: „[...] îndată după războiul atâția sirieni și alți «orientali» au năpădit America cu colecte încât Sf. Congregație de Propaganda Fide a interzis colectele pentru orientali [...]”⁴⁶.

De altfel, problema clopotelor va rămâne nerezolvată de către Simu, biserica fiind înzestrată cu unele noi, turnate la Sibiu, abia în anul 1947, la un an după pensionarea lui, în timpul protopopului Teodor Radu, după cum reiese chiar din inscripția existentă pe acestea.

Protopopului se pare însă că îi lipsea „fiorul politic”. De altfel, nici nu trebuie să ne mire acest lucru întrucât, ca membru al Partidului Național Român, după ce și-a dedicat întreaga tinerețe și energie propășirii neamului românesc din Transilvania, la fel ca și mulți alții din generația lui, pur și simplu nu se putea desprinde de politică. Astfel, în primăvara anului 1925 este prezent la campania electorală din județul Gorj unde:

„[...] în urma provocărilor la care eram expus mi s-a dat prilej să arăt ce e Blajul și ce e biserica a cărui preot sunt. Cred că m-am achitat perfect de bine, căci ministrul secretar de stat G. Tătăărăscu a spus în parlament că Partidul Național/ în numele căruia lucram eu:/ și-a trimis la Gorj canonicii din Blaj. Ori canonici nu erau ci eu eram cel vizat”⁴⁷.

Începând cu anul 1925, în vederea alegerilor parlamentare care urmau să aibă loc în 1926, conducerea Partidului Național căuta soluții pentru a-și întări poziția politică. Deputatul Sever Dan publică în presa vremii o serie de declarații în care lansează ideea unui posibil pact politic cu minoritățile pe

⁴⁵ MMIRSBD, *Ciorna scrisorii protopopului Ioan Simu către reverendul P. Leon Man*, Sebeș, județul Alba, România, 30 aprilie 1926, nr. inv. 4979/D. 380, f. 1.

⁴⁶ MMIRSBD, *Răspunsul reverendului P. Leon Man la scrisoarea protopopului Ioan Simu*, Aurora, Illinois, SUA, 28 iulie 1926, nr. inv. 4980/D. 381, f. 2.

⁴⁷ MMIRSBD, *Dosar întregitor anul 1925. Ioan Simu paroh protopop în Sebeș jud. Alba*, nr. inv. 4976/D. 377, f. 2.

baza unui compromis și în special cu maghiarii, în ideea de a reșeza partidul „pe baze noi”.

Aceste declarații îl tulbură pe protopopul Ioan Simu, care reacționează prezentându-și poziția într-un text publicat în numărul din 25 octombrie 1925, al ziarului *Alba-Iulia*⁴⁸. Simu își exprimă nedumerirea întrebându-se dacă domnul deputat Sever Dan și cei care-i împărtășesc opinia conștientizează care este efectul imediat al compromisului pe care doresc să-l înfăptuiască, deoarece nu trecuseră decât șapte ani de la Unire, iar rănilor trecutului nu erau vindecate. Protopopul Ioan Simu vede așezarea partidului „pe baze noi” numai ca pe o reorganizare a acestuia în cadrul tânărului stat român, un posibil pact cu minoritățile, în special cu cea maghiară, neaducându-i niciun câștig, dimpotrivă putând determina o reacție de respingere din partea membrilor vechi. PNR, opinează Simu, „[...] nu mai luptă pentru susținerea naționalității române împotriva unei stăpâniri străine [...]”⁴⁹, iar atitudinea românilor în general și a Partidului Național a fost pe deplin lămurită și statuată în însăși declarația de la 1 Decembrie 1918, când:

„P. N. a strigat cu glas statornic, în auzul întregii lumi: «Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare», și acest strigăt a fost pecetluit cu unanimitate aprobată de întreg poporul român de dincoace de Carpați, aici, sus în cetatea Alba Iulia [...]. P. N. cu un gest mărinimos, în însuflețirea idealului atins, a aruncat un vâl al uitării peste trecutul de suferință, și în generozitatea sufletului său românesc a întins mâna cavalerescă minorităților. Această mână cavalerescă însă, timp de 7 ani, până azi, a fost respinsă din partea minorităților, și aici adaug eu: în special din partea Ungurilor. Nu noi P. N. trebuie să mai dăm probe de sinceritatea apropierei. [...] Ungurii trebuie să dea probă de ea. [...] Până azi, după 7 ani, n-au dovedit, prin nici o ținută a lor, nu că au prins dar nici cel puțin că au înțeles gestul partidului național [...] ei aleargă după himere pe care zadarnic le caută [...] în special Ungurii, trebuie să revină: trebuie să-și cristalizeze ținuta lor politică dându-și seama și prinzând gestul P. N. dela 1 Decembrie 1918”⁵⁰.

Revenind la problema reorganizării partidului, Simu este de părere că prioritatea acestuia trebuie să fie așezarea pe baze trainice a țării, iar nu pactul cu minoritățile, o înțelegere cu ungurii să fie făcută numai când aceștia „[...] vor reveni de pe calea rătăcită a politicii pe care o joacă, se vor apropia, ei de sine nu căutați de noi, de aceia care vreau binele tuturor și mai presus de toate binele țării”⁵¹.

Atitudinea antimaghiară a protopopului Simu, deși acum pare anacronică, nu trebuie privită astfel deoarece pentru timpul respectiv era una

⁴⁸ Simu 1925, p. 1.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

foarte tolerantă. El a suferit o serie de neajunsuri din partea autorităților maghiare dinainte de Unire, de la șicane până la detenție. De altfel, își și motivează atitudinea spunând: „[...] cum am putea uita pe judecătorii unguri Korbuly și Oelberg, cari pentru faptul că manifestam pe față dragostea noastră pentru neamul din care facem parte, au înfundat cu noi temnițele Seghedinului?! ... Cum am putea uita pe avocatul Samuel Adorján, care încerca, în fața tribunalului din Alba Iulia, să ne deschidă temnițele, fiindcă suntem daco-romani?! ... Ori cum aș putea chiar eu [uita] fapta mizerabilă a autorităților ungurești de pe vremuri, cari sub Nr. oficios spuneau că oficiile lor nu cunosc un Ioan Simu ci numai un Simu János?! ... Cum ar putea uita preotul care la 1916 a fost smuls din cuibul cald al familiei, pus în cătușe și escortat ca un tâlhar în temnițele Clujului, pentru singurul fapt că avea un fecior, care lupta în șirele glorioasei armate române?! ...”⁵².

Îndrăzneala lui Simu de a-și exprima liber opiniile și de a înfrunta în presă pe unul dintre liderii Partidului Național Român nu trece neobservată. Atitudinea protopopului i-a deranjat pe liderii județeni ai partidului care încep să-l șicaneze, lucru pe care chiar el îl dezvăluie: „[...] organizația județeană a acestui partid, prin anumiți indivizi, a încercat față cu mine o acțiune ostilă, ridicând și chestiunea confesională”⁵³. Reacția protopopului nu se lasă mult așteptată, nefiind genul de om care să-și plece ușor capul. Câteva luni mai târziu, în cursul anului 1926, Ioan Simu demisionează din calitatea de membru al Partidul Național Român și se înscrie în Partidul Poporului, condus de generalul Averescu, candidează la alegerile generale din 1926 și este ales deputat în Parlamentul României. Despre aceasta, Simu spunea:

„Mi-a succes să fiu ales în calitatea mea de deputat am căutat să satisfac tuturor cererilor cari mi s-au adresat, prin intervenții pe la ministere. Acestor intervenții se datoresc ajutoarele pentru zidirea școalelor în cinci comune dintre care remarc comuna Benic (curat unită) căreia în scopul acesta i-am exoperat suma de lei 100000”⁵⁴.

Protopopul Ioan Simu nu se regăsește însă în Partidul Poporului, din care demisionează în 14 noiembrie 1927. În absența unei organizații județene a acestui partid, se adresează prin intermediul unei *Întâmpinări-declarații* publicate în presă și adresată avocatului Zaharia Muntean din Alba Iulia, care obișnuia să semneze comunicate în presa vremii în numele unui comitet implicat în „mișcarea averescană” din zonă.

„Binevoiți deci, dle avocat, a lua cunoștință că repășesc dintre membrii Partidului Poporului [...]. Dumneavoastră personal, desigur, ați dedus de mult

⁵² *Ibidem*.

⁵³ MMIRSBD, *Dosar întregitor anul 1926. Ioan Simu paroh protopop în Sebeș jud. Alba*, nr. inv. 4977/D. 378, f. 1.

⁵⁴ *Ibidem*.

acest fapt, pe urma ținutei mele din trecutul apropiat [...]. Cred că nu așteptați motivarea acestui pas”⁵⁵,

declară sec protopopul fără a-și motiva gestul.

Simu se înscrie în Partidul Naționalist-Democrat, fondat și condus de Nicolae Iorga. „Partidul Iorghist”, cum era cunoscut în epocă, era format mai ales din intelectualii grupați în jurul marelui istoric și admiratorii acestuia, risipiți prin toată țara. Pentru a accede la conducere, Partidul Naționalist-Democrat realizase o serie de alianțe în scopuri electorale. Astfel, în anul 1924 s-a aliat cu gruparea desprinsă din Partidul Poporului și condusă de Constantin Argetoianu, iar în 1925 cu Partidul Național Român, înregimentarea lui Simu în rândul „iorghiştilor” apropiindu-l din nou de vechii lui camarazi de luptă.

Ce este interesant și, nu se știa în biografia protopopului Ioan Simu și în istoria orașului Sebeș, este faptul că Simu a ocupat scaunul de primar. Acest lucru s-a petrecut, cel mai probabil, între primul mandat al căpitanului Ilie Stricatu (1927-1930) și cel al lui Ioan Onișiu, acesta din urmă având un mandat scurt în 1931-1932, urmat de un al doilea mandat al celui dintâi, între 1932 și 1938. Rămân „vacanți” anii 1930 și 1931, iar în 1931 sigur scaunul de primar al Sebeșului era ocupat de Ioan Simu, după cum rezultă dintr-o plângere adresată arhiepiscopului și mitropolitului de Blaj, Vasile Suci, chiar de către credincioșii protopopului Simu:

„Excelență! Domnule Mitropolit!

Mult Stimate Prea Sfinte!

Vă rugăm foarte mult, mai mulți credincioși din parochia domnului protopop Simu Joan din Sebeșul Săsesc.

Ca să ne satisfaceți această dureroasă plângere,

Prea Sfinția Voastră! Noi nu înțelegem absolut ce urmărește Dl. Protopop Simu, vedem doar căci aleargă după friptură în toate Partidele și tot nu se mai satură, iar de sfântul Locașu alui Dumnezeu și de credincioșii ei nu se interesează nici a suta parte, ca de friptura partidelor. Acum câțiva ani era Averscan, pe urmă sau schimbat la față, sau făcut Național, pe urmă s-au schimbat la față a doua oară și sau făcut Jorghist ajungând totodată și Primar Prea Sfinția Sa.

Care domnul protopop nu sau gândit când sau așezat în scaunul de primar, căci îl va pedepsi atot puternicul din cer pentru nelegiuita faptă prin care pătează Sfântul Locaș cu învrăjbita sa politică lacomă fără rost.

Prea Sfinția Sa!

Noi Vă rugăm ca pe unul și cel mai iubit al nostru prea Sfințit, la care avem toată nădejdea, să bine voiți a ne veni întru ajutorul nostru, ca Domnul Protopop Simu să stea la Sfântul Lăcași și să vadă de credincioșii ei nu de învrăjbirile Primăriei, ca nu cumva, mâine sau poimâine să-i fie prea târziu,

⁵⁵ Simu 1927, p. 2.

Din activitatea politică a protopopului greco-catolic al Sebeșului, Ioan Simu (1875-1948)

căci vede dumnealui prea bine căci și așa câtă luptă să dă pentru scumpa noastră religie, căci mulți credincioși se abat dela ea și aceasta este tot vina domnealor, căci conturbă Sfântul Locaș. Deci vă rugăm foarte mult Prea Sfinția V. să luați stricte măsuri pentru plângerea ce vo trimitem, căci nu am vrea să se întâmple neplăceri cum sau întâmplat și în comuna Tăuț cu părintele gr. ort. Istrate pe timpul Liberalilor.

Prea Sfinția Sa!

Vă rugăm încă odată foarte frumos, că nu ne luați în nume de rău, căci noi nu suntem oameni cari facem politică căci nu știm. Domnul Maniu o știe domnealui să trăiască so facă și mai departe cu Dumnezeu înainte.

Sebeșiul Săsesc la 11 VI 1931

Vă salutăm cu nespusă iubire și

Cu tot respectul vreo: 100 DE

CREDINCIOȘI DIN SEBEȘUL

SĂSESC⁵⁶.

Plângerea a fost redactată în perioada în care Simu făcea parte din partidul condus de Nicolae Iorga, care, din luna aprilie 1931, deținea și demnitatea de prim-ministru.

Declinul imaginii protopopului Simu a început însă mai devreme, în perioada în care acesta a fost deputat. Desele deplasări la Parlament și ministere au avut drept consecință directă neglijarea de către protopop a propriilor lui credincioși, care-l taxează dur. Pentru ei nu mai conta ce a făcut și a sacrificat Simu pentru înfăptuirea Unirii, nici chiar faptul că din poziția de deputat și, ulterior, de primar avea acces la fonduri pe care le-a dirijat tot către biserică și învățământul confesional greco-catolic. Tot ce conta pentru ei era că se simțeau abandonați, ca o turmă fără păstor. Astfel, ajung să vadă în Simu un „fripturist politic”, un om lacom care caută influență politică și putere, amenințându-l însuși pe mitropolit cu posibile consecințe nedorite.

Nu este cruțat nici de vechii lui tovarăși din Partidul Național Român, care-l atacă dur în presă, batjocorindu-l și scoțând în evidență lăcomia protopopului, implicat într-un scandal local, dorind să influențeze în favoarea parohiei greco-catolice din Daia Română atribuirea unui teren scos din administrarea direcției silvice pentru a fi dat dăienilor. Pentru a-și motiva implicarea în această chestiune, protopopul publică o scrisoare deschisă în nr. 15 din anul 1931 al ziarului *Pacea*, însă replica național-țărăniștilor este dură și se încheie „apoteotic” cu ridiculizarea părintelui Simu într-un catren: „Uite popa Milion/S’a suit în camion/S’ambrăcat și’n reverendă/Ca să facă propagandă”⁵⁷. Perioada „iorghistă” a protopopului Simu este cea despre care avem deocamdată cele mai puține surse.

⁵⁶ MMIRSBD, *Acușe la preaon. Ioan Simu*, nr. 2945/12 iunie 1931 Sebeșul săsesc, nr. inv. 4982/D. 383, f. 1-2.

⁵⁷ *Răspuns* 1931, p. 1.

Ioan Simu se alătură vechilor săi tovarăși din PNR, grupați acum în Partidul Național Țărănesc, rezultat în urma fuziunii realizate în toamna anului 1926 între Partidul Național Român, condus de Iuliu Maniu, și Partidul Țărănesc, condus de Ion Mihalache. La alegerile pentru Adunarea Deputaților din anul 1933 este prezent pe listele PNȚ⁵⁸, iar în anul următor este ales membru în Comitetul Județean pe poziția 5, din 46⁵⁹. De acum încolo, Simu activează exclusiv pe linie ideologică, fără a mai candida pentru demnități publice. A participat la impozanta serbare de la Cut, din 18 noiembrie 1934, prilejuită de dezvelirea bustului memorandistului Septimiu Albini, unde, în prezența a 10000 de oameni veniți din întreaga zonă, oficiază în fruntea unui sobor de preoți serviciul divin, secondat de corul Reuniunii Meseriașilor și Comercianților din Sebeș, și ține o cuvântare participanților⁶⁰. În cursul anului 1935, ocupă funcția de vicepreședinte al organizației județene Alba a PNȚ⁶¹ și pe cea de „șef al sectorului Valea Secașului”⁶². Continuă activitățile de propagandă ale partidului, ținând discursuri elogioase la adresa președintelui Iuliu Maniu cu prilejul diferitelor întruniri politice din zonă, ca de pildă la Uioara⁶³ sau Cut⁶⁴, iar în aprilie 1936 este reconfirmat în funcția de vicepreședinte al PNȚ Alba⁶⁵.

Această ultimă perioadă din activitatea părintelui Ioan Simu nu seamănă deloc cu cele anterioare. Nu știm dacă vârsta își spunea cuvântul, la jumătatea deceniului patru al secolului trecut având 60 de ani, sau dacă perioada intensă de luptă politică l-a obosit. Cert este că atitudinea părintelui era una de obediență, devenind un soldat disciplinat al partidului, nu se mai certa nici cu maghiarii și nici cu conducătorii partidului, pe care acum îi elogiază public. Există opinia că a făcut parte și din Partidul Național Liberal⁶⁶, considerată de noi nefundată.

Un episod trist din viața protopopului are loc în data de 3 august 1946, când, cu prilejul unei întruniri a conducerii Partidului Național Țărănesc - aripa Maniu, comitetul de conducere al partidului din întreg județul s-a reunit în sediul băncii „Izvorul” din Alba Iulia, pentru a desemna candidații la alegerile ce urmau să aibă loc în toamna aceluiași an. În acea perioadă, toate întrunirile și manifestațiile țărăniști erau boicotate de comuniștii reuniți în

⁵⁸ Arhire 2000-2001, p. 174.

⁵⁹ *Marele congres* 1934, p. 2.

⁶⁰ *Serbările* 1934, p. 1.

⁶¹ *Ședința* 1935, p. 5.

⁶² *Întrunire* 1935, p. 2.

⁶³ *Măreța adunare* 1935, p. 1.

⁶⁴ *Impunătoarea manifestație* 1935, p. 1.

⁶⁵ *Congresul* 1936, p. 2.

⁶⁶ Groza *et alii* 2018, p. 98. De altfel, succinta fișă biografică conține și alte inadvertențe, în opinia autorilor, protopopul decedând în anul 1949, în loc de 1948.

Din activitatea politică a protopopului greco-catolic al Sebeșului, Ioan Simu (1875-1948)

Frontul Național Democrat, care vedea în PNȚ cel mai mare dușman al său. Nici întrunirea de la banca „Izvorul” nu a făcut excepție, în sală dând buzna aproximativ 40 de persoane care au început să-i agreseze pe țărâniștii prezenți. Pe lângă părintele Simu, în sală se aflau și alți doi sebeșeni, Silviu Cărpinișianu și dr. Ioan Cușută, fost primar al Sebeșului, însă cei mai zdravăn bătuți au fost avocatul dr. Ioan Pop, președintele filialei județene a PNȚ, și protopopul Sebeșului, Ioan Simu, care a fost lovit cu bestialitate în cap cu un scaun și cu o lampă electrică, în timp ce încerca să iasă din sală⁶⁷.

În același an, protopopul Ioan Simu este pensionat. Credem că acest eveniment are legătură directă cu episodul „Izvorul”, după bătaia încasată, protopopul nemaiputând să slujească la altar. De altfel, și înscrisurile parohiei greco-catolice Sebeș sugerează acest lucru, în registrul botezaților ultima înregistrare făcută de Simu datează din 28 iulie 1946, după care, până la instalarea succesorului său, Teodor Radu, în luna noiembrie, nu a mai fost operată nicio înregistrare. Suntem convinși că părintele s-a resimțit o perioadă după bătaia primită, de altfel a și părăsit Sebeșul, stabilindu-și domiciliul la Alba Iulia, la una dintre ficele sale, unde moare doi ani mai târziu, în 22 iunie 1948, cu câteva zile înainte de împlinirea vârstei de 73 de ani.

Din fericire pentru el nu a fost martor la desființarea de către comuniști a bisericii greco-catolice⁶⁸, viața lui oprindu-se aici și probabil că a fost mai bine așa, întrucât majoritatea camarazilor săi de luptă națională și politică au cunoscut „binefacerile” închisorilor comuniste, reeducarea în spiritul noilor vremuri și lagărele de muncă forțată, lucru care în mod cert i s-ar fi întâmpat și părintelui Ioan Simu dacă ar mai fi trăit. Tineretea și-a sacrificat-o pentru drepturile românilor transilvăneni, suferind umilințe, detenție și bătaii din partea autorităților maghiare. Ajuns la bătrânețe a suferit din nou aceleași umilințe și bătaii, dar de data aceasta încasate de la compatrioții săi români care au îmbrățișat ideologia comunistă, și care vedeau în intelectuali, preoți și în toți oamenii cu ceva avere, principalul „dușman de clasă”.

Abrevieri bibliografice

- Alegerile* 1922 - *Alegerile în județul Alba Inferioară*, în *Alba-Iulia*, IV, 17, din 12 martie 1922, p. 1.
- Arhire 2000-2001 - Sorin Arhire, *Alegerile parlamentare din anul 1933 în județul Alba* în *AUASH*, 4-5, 2000-2001, p. 173-180.

⁶⁷ Zgârciu 2013; vezi și https://adevarul.ro/locale/alba-iulia/Inceputurile-comunismului-alba-iulia-agresiunea-liderilor-taranisti-sediul-bancii-izvorul-1_519263e9053c7dd83f9a1b9e/index.html, accesat la 6.06.2018.

⁶⁸ Dănilă 2003b, p. 14.

Radu Totoianu

Bosoancă 2001-2002

- Traian Bosoancă, *Aportul preoților și protopopilor greco-catolici din județul Mureș la realizarea Marii Uniri de la 1Decembrie 1918*, în *Sargetia*, XXX, 2001-2002, p. 593-598.

Candidaturile 1922

- *Candidaturile partidului Național în județul nostru*, în *Alba-Iulia*, IV, 8, din 9 februarie 1922, p. 1.

Congresul 1936

- *Congresul județean al organizației PNTJ din jud. Alba*, în *Alba-Iulia*, XIX, 5, din 17 mai 1936, p. 2.

Dănilă 1995

- Nicolae Dănilă, *Vechea biserică greco-catolică din Sebeș*, în *Verbum*, V, 1995, p. 317-333.

Dănilă 2003a

- Nicolae Dănilă, *Protopopul greco-catolic Ioan Simu (1875-1948)*, în *Sebeșul*, 23, din august 2003, p. 4.

Dănilă 2003b

- Nicolae Dănilă, *Sebeșul și Marea Unire*, Sebeș, 2003.

Fleșer 2001

- Gheorghe Fleșer, *Biserici românești de zid din județul Alba*, Alba Iulia, 2001.

Grad 2010

- Cornel Grad, *Contribuția armatei române la preluarea puterii politico-administrative în Transilvania. Primele măsuri (noiembrie 1918 - aprilie 1919)*, în *RAPPS*, II, 4, 5 decembrie 2010, p. 51-79.

Groza et alii 2018

- Rodica Groza, Mihai-Octavian Groza, Elena Damian, *Dicționar: 100 de personalități sebeșene*, Cluj-Napoca, 2018.

Gudor 2002

- Botond Gudor, *Biserica Greco-Catolică între 1918-1948. Considerații generale*, în Călin-Daniel Pațulea, Anton Rus, Andreea Mârza (coord.), *Coordonatele preoției greco-catolice. Istorie și actualitate*, Blaj, 2002, p. 271-278.

Impunătoarea manifestație 1935

- *Impunătoarea manifestație dela Cut*, în *Alba-Iulia*, XVIII, 18, din 13 octombrie 1935, p. 1.

Întrunire 1935

- *O însușețită întrunire național-tărănistă la Daia Română*, în *Alba-Iulia*, XIX, 4, din 15 martie 1935, p. 2.

Marele congres 1934

- *Marele congres al partidului național-tărănesc din Alba*, în *Alba-Iulia*, XVII, 64, din 8 iulie 1934, p. 2.

Măreța adunare 1935

- *Măreța adunare a partidului național-tărănesc din Uioara*, în *Alba-Iulia*, XVIII, 17, din 24 septembrie 1935, p. 1.

MMIRSBD

- Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș. Biblioteca Documentară.

Moga 2003

- Valer Moga, *„Astra” și societatea 1918-1930*, Cluj-Napoca, 2003.

Răspuns 1931

- *Răspuns la scrisoare deschisă a D-lui Protopop Ioan Simu*, în *Alba-Iulia*, VIII, 15, din 19 aprilie 1931, p. 1.

Rusu-Abrudeanu 1930

- Ioan Rusu-Abrudeanu, *Păcatele Ardealului față de sufletul vechiului regat*, București, 1930.

Serbările 1934

- *Serbările de la Cut*, în *Alba-Iulia*, XVII, 78, din 25 noiembrie 1934, p. 1.

Simu 1922a

- Ioan Simu, *Către alegătorii din circumscripția Abrud*, în *Alba-Iulia*, II, 21, din 9 aprilie 1922, p. 1.

Simu 1922b

- Ioan Simu, *Hoția de la Abrud*, în *Alba-Iulia*, IV, 23, din 23 aprilie 1922, p. 1.

Simu 1925

- Ioan Simu, *Peste 20 de ani*, în *Alba-Iulia*, I, 43, din 25 octombrie 1925, p. 1.

Simu 1927

- Ioan Simu, *Întâmpinare-declarație*, în *Alba-Iulia*, IX, 51, din 18 noiembrie 1927, p. 2.

Stanca 1925

- Sebastian Stanca, *Contribuția preoției române din Ardeal la războiul pentru întregimea neamului (1916-1919)*, Cluj, 1925,

Din activitatea politică a protopopului greco-catolic al Sebeșului, Ioan Simu (1875-1948)

- Ședința 1935 - Ședința delegației permanente a Partidului Național Țărănesc din județul Alba, în *Alba-Iulia*, XVIII, 10, din 28 aprilie 1935, p. 5.
- Știri 1922a - Știri, în *Alba-Iulia*, IV, 8, din 9 februarie 1922, p. 2.
- Știri 1922b - Știri. Arestarea d-lui Aurel Vlad, în *Alba-Iulia*, IV, 17, din 12 martie 1922, p. 2.
- Totoianu 2006 - Radu Totoianu, *Un document inedit cu privire la biserica și parohia greco-catolică din Sebeș (jud. Alba)*, în *PA*, V-VI, 2006, p. 359-368.
- Zgârciu 2013 - Liviu Zgârciu, *Începuturile comunismului la Alba Iulia: agresiunea asupra liderilor țărăniști din sediul Băncii Izvorul (3 august 1946)*, comunicare susținută la sesiunea științifică: *Unitate, continuitate și independență în istoria poporului român. 95 de ani de la Marea Unire (1918-2013)*, Alba Iulia, 21-22 noiembrie 2013.

LISTA ABREVIERILOR DE PERIODICE

- AB** - Analele Buzăului. Muzeul Județean Buzău.
- Academe** - Academe. The American Association of University Professors. Washington.
- ACNLU** - Acta Conventus Neo-Latini Upsaliensis. Proceedings of the Fourteenth International Congress of Neo-Latin Studies (Uppsala 2009). Leiden.
- ActaHASH** - Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest.
- ActaMN** - Acta Musei Napocensis. Muzeul de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
- AÉ** - Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művésztörténeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
- AI** - Anale de Istorie. Institutul de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă CC al PCR. București.
- AIAC** - Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca.
- AIIAI/AIIX** - Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași).
- AIIN** - Anuarul Institutului de Istorie Națională. Cluj, Sibiu.
- Alba-Iulia** - Alba-Iulia. Alba Iulia.
- AM** - Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași.
- AnB** - Analele Banatului (serie nouă). Muzeul Național al Banatului. Timișoara.
- Antik Tanulmányok** - Antik Tanulmányok. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- AO** - Arhivele Olteniei (serie nouă). Institutul de Cercetări Socio-Umane. Craiova.
- Apulum** - Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.
- ArhSom** - Arhiva Someșană. Revistă istorică-culturală. Năsăud.
- ArhMed** - Arheologia Medievală. Reșița, Cluj-Napoca.
- Astra Salvensis** - Astra Salvensis. Cercul Salva al ASTRA. Salva.
- AT** - Arhivele totalitarismului. Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului. Academia Română. București.
- AUASH** - Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- AUMCS** - Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Lublin.

Lista abrevierilor de periodice

AUS	- Acta Universitatis Szegediensis De Attila József Nominatae. Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. A József Attila Tudományegyetem-Bölcsészettudományi Kar. Szeged.
AVSL	- Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde. Sibiu.
Banatica	- Banatica. Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin. Reșița.
BAR	- British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
BC	- Biblioteca și cercetarea. Cluj-Napoca.
BCȘS	- Buletinul Cercurilor Științifice Studentești. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
BHAB	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica. Muzeul Banatului Timișoara.
Boabe de grâu	- Boabe de grâu. Revistă de cultură. București.
Brukenthal	- Brukenthal. Acta Musei. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
București	- București. Materiale de istorie și muzeografie. Muzeul Municipiului București.
Bylye Gody	- Bylye Gody. International Network Center for Fundamental and Applied Research. Washington.
Caietele CNSAS	- Caietele CNSAS. Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității. București.
CB	- Călăuza bibliotecarului. Biblioteca Centrală de Stat București.
CBAstra	- Conferințele Bibliotecii Astra. Biblioteca Județeană Astra. Sibiu.
Cărți românești	- Cărți românești.
CCA	- Cronica cercetărilor arheologice. cIMeC. București.
CEHF	- Cahiers d'Études Hongroises et Finlandaises. Université Sorbonne Nouvelle Paris 3.
CollMed	- Collegium Mediense. Comunicări științifice. Colegiul Tehnic „Mediense” Mediaș.
Colloquia	- Colloquia. Journal of Central European History. Institutul de Studii Central-Europene al Facultății de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
ComȘtMediaș	- Comunicări Științifice. Mediaș (este continuată de CollMed).
Contimporanul	- Contimporanul. Revistă de avangardă, cu program constructivist. București.
Corviniana	- Corviniana. Acta Musei Corvinensis. Muzeul Castelului Corvineștilor.
Cumidava	- Cumidava. Muzeul Județean de Istorie Brașov.

Țitatel	- Țitatel. Matica slovenská. Martin.
Discobolul	- Discobolul. Revistă de cultură. Uniunea Scriitorilor din România. Alba Iulia.
Drobeta	- Drobeta. Seria Etnografie. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta-Turnu Severin.
Drobeta. Artă Plastică	- Drobeta. Seria Artă Plastică. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta-Turnu Severin.
eClassica	- eClassica. Centro des Estudos Clássicos. Lisabona.
EF	- Einband-Forschung, Informationsblatt des Arbeitskreises für die Erfassung, Erschliessung und Erhaltung Historischer Bucheinbände (AEB). Berlin.
EJCE	- European Journal of Contemporary Education. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.
EJST	- European Journal of Science and Theology. Gheorghe Asachi Technical University of Jassy.
EO	- Etnograficheskoye obozreniye. Institut etnologii i antropologii RAN. Moskva.
EphNap	- Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca.
EPK	- Egyetemes Philologiai Közlöny. Akadémiai Kiadó. Budapest.
ER	- Exportgut Reformation. Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte Mainz. Vandenhoeck & Ruprecht. Göttingen.
ESTuar	- ESTuar. Online. București.
Familia	- Familia (seria I: 1865-1906). Oradea.
FI	- File de Istorie. Muzeul de Istorie Bistrița (continuată de RB).
FM	- Europäische Zeitschrift für Mineralogie, Kristallographie, Petrologie, Geochemie und Lagerstättenkunde. Deutschen Mineralogischen Gesellschaft. Stuttgart.
Folklore	- Folklore. Centre de Documentation et le Musée Audois des Arts et Traditions populaires. Carcassonne. Montpellier.
Gazeta ilustrată	- Gazeta ilustrată. Literară. Politică. Economică. Socială. Cluj.
GeoJournal	- GeoJournal. Spatially Integrated Social Sciences and Humanities. Springer Science and Business Media (Netherlands).
GT	- Geographia Technica. Geographia Technica Association. Cluj University Press. Cluj-Napoca.
HE	- Historia Ecclesiastica. Prešovská univerzita. Prešov.
HHCT	- History and Historians in the Context of the Time. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.

Lista abrevierilor de periodice

HHR	- Hungarian Historical Review. Institute of History, Research Centre for the Humanities. Hungarian Academy of Sciences. Budapest.
Hierasus	- Hierasus. Muzeul Județean Botoșani.
Historica Carpatica	- Historica Carpatica. Zborník Východoslovenského múzea v Košiciach. Košice.
HL	- Humanistica Lovaniensia. Journal of Neo-Latin Studies. Seminarium Philologiae Humanisticae. Leuven.
HQ	- The Hungarian Quarterly. The Hungarian Quarterly Society. Budapest.
HS	- Historické štúdie. Historický ústav slovenskej akadémie vied. Bratislava.
Hyphen	- Hyphen. A Journal of Melitensia and the Humanities. The New Lyceum (Arts), Msida, Malta.
IJCS	- International Journal of Conservation Science. Alexandru Ioan Cuza University of Jassy.
IJHCS	- International Journal of Humanities and Cultural Studies. University of Gafsa.
INT	- Istoriya nauki i tekhniki. Izdatel'stvo „Reaktiv”. Ufa.
IV	- Istoricheskii vestnik. Moskva.
IS	- Izvestiya Samarskogo tsentra Rossiiskoi akademii nauk. Samara.
IYZGU	- Izvestiya Yugo-Zapadnogo gosudarstvennogo universiteta. Yugo-Zapadnyi gosudarstvennyi universitet. Kursk.
Izvestiya ANKSSR	- Izvestiya Akademii Nauk Kazakhskoy Sovetskoy Sotsialisticheskoy Respubliki. Seriya obshchestvennykh nauk. Alma-Ata.
Îndrumător bisericesc	- Îndrumător bisericesc misionar și patriotic. Episcopia Aradului. Arad.
Îndrumător pastoral	- Îndrumător pastoral. Episcopia Ortodoxă Română de Alba Iulia.
JBS	- The Journal of Baroque Studies. International Institute for Baroque Studies at the University of Malta.
JIA	- Journal of International Affairs. School of International and Public Affairs at Columbia University. New York.
JSRI	- Journal for the Study of Religions & Ideologies. The Academic Society for the Research of Religions and Ideologies. Cluj-Napoca.
Kniha	- Kniha. Matica slovenská. Martin.
Knižničný zborník	- Knižničný zborník. Matica slovenská. Martin.
LAR	- Literatură și artă română. Idei, simțire, formă. București.

Limba română	- Limba română. Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”. București.
Luceafărul	- Luceafărul. Revistă literară (1902-1945). Budapesta.
MA	- Mitropolia Ardealului. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiei Alba Iuliei și Episcopiei Oradiei. Sibiu (1956-1991).
Magyar Nyelvőr	- Magyar Nyelvőr. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézet. Budapest.
Magyarország	- Magyarország. Budapest.
MCA	- Materiale și cercetări arheologice. București.
ME	- Memoria Ethnologica. Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș. Baia Mare.
MH	- Melita Historica. Malta Historical Society.
MK	- Magyar Könyvszemle. Magyar Tudományos Akadémia Budapest. Irodalomtudományi Intézet Országos Széchényi Könyvtár Budapest.
MKS	- Magyar Könyv-Szemle. A Magyar Tudományos Akadémia - Irodalomtudományi Intézet. Budapest.
MLN	- Modern Language Notes. The Johns Hopkins University Press. Baltimore.
MN	- Muzeul Național. Muzeul Național de Istorie a României. București.
MP	- Magyar Pedagógia. A Magyar Pedagógiai Társaság. Budapest.
Muzeum	- Muzeum. Muzejní a vlastivedná práce. National Museum. Prague.
NLWJ	- The National Library of Wales Journal. The National Library of Wales. Aberystwyth.
Noema	- Noema. Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii. București.
NNI	- Novaya i noveishaya istoriya. Rossiiskaya akademiya nauk. Moskva.
NP	- Novoe proshloe. Yuzhnyi federal'nyi universitet. Rostov-na-Donu.
NS	- Nasledie i sovremennost'. Rossiyskiy nauchno-issledovatel'skiy institut kul'turnogo i prirodnogo naslediya im. D. S. Likhacheva. Moskva.
NVBU	- Nauchnye vedomosti Belgorodskogo universiteta. Seriya Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika. Belgorodskiy natsional'nyy issledovatel'skiy universitet. Belgorod.
OK	- Orvostörténeti Közleményel (Communicationes de historia artis medicinae). Budapest Semmelweis

Lista abrevierilor de periodice

	Orvostorteneti Muzeum Es Konyvtar And Magyar Orvostortenelmi Tarsasag. Budapest.
Orizont	- Orizont. Timișoara.
ORP	- Odrodzenie i reformacja w Polsce. Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk. Warszawa.
PA	- Patrimonium Apulense. Direcția Județeană pentru Cultură Alba. Alba Iulia.
PB	- Patrimonium Banaticum. Direcția Județeană pentru Cultură Timiș. Timișoara.
Pediatria	- Pediatria de Atención Primaria. Publicación Oficial de la Asociación Española de Pediatría de Atención Primaria.
PH	- Prace Historyczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie.
Poarta Inimii	- Poarta inimii. Alba Iulia.
Programm Mühlbach	- Programm Mühlbach. Programm des evaghelischen Untergymnasium in Mühlbach und der damit verbundenen Lehranstalten. Sebeș.
PS	- Protestáns Szemle. Magyar Protestáns Irodalmi Társaság. Budapest.
RA	- Russkii arkhiv. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.
RAPPS	- Revista de Administrație Publică și Politici Sociale. Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad.
RB	- Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița.
RE	- Revista economică. Lucian Blaga University of Sibiu.
REF	- Revista de Etnografie și Folclor. Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. Academia Română. București.
Revista Arheologică	- Revista Arheologică. Centrul de Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei. Chișinău.
RFR	- Revista Fundațiilor Regale. Revistă lunară de literatură, artă și cultură generală. București.
RH	- Roczniki Humanistyczne. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Lublin.
RHSEE/RESEE	- Revue historique du sud-est européen. Academia Română. București, Paris (din 1963 Revue des études sud-est européennes).
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
RJMH	- The Romanian Journal of Modern History. Alexandru Ioan Cuza University of Jassy.

RM	- Revista Muzeelor. București.
RMM	- Revista Muzeelor și Monumentelor. București.
RMV	- Revue de médecine vétérinaire. Ecole Nationale Vétérinaire de Toulouse.
România literară	- România literară. Săptămânal de literatură și artă. București.
Rossiiskaya istoriya	- Rossiiskaya istoriya. Akademicheskii nauchno-izdatel'skiy, proizvodstvenno-poligraficheskiy i knigorasprostranitel'skiy tsentr Nauka. Moskva.
RRH	- Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
RT	- Revista Teologică (între anii 1956 și 1991 a apărut sub denumirea de Mitropolia Ardealului). Mitropolia Ardealului. Sibiu.
SA	- Sovetskaya arkheologiya. Akademiya Nauk SSSR. Moskva.
SAI	- Studii și articole de istorie. Societatea de Științe Istorice și Filologice a RPR. București.
Samus Sargetia	- Samus. Muzeul Municipal Dej. - Sargetia. Acta Musei Devensis. Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva.
SCA	- Studii și Cercetări de Antropologie. Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”. Academia Română. București.
SCIA	- Studii și Cercetări de Istoria Artei. Seria Artă Plastică. București.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istoria veche (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie). București.
Slavyanskii al'manakh	- Slavyanskii al'manakh. Institut slavyanovedeniya Rossiiskoi akademii nauk. Moskva.
SMIC	- Studii și materiale de istorie contemporană. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
SMIM	- Studii și materiale de istorie modernă. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
Sovremennik	- Sovremennik. Sankt Petersburg.
SPST	- Sovremennye problem servisa i turizma. Russian State University of Tourism and Service. Moscow.
SS	- The Social Sciences. Western Social Association. Dubai.
Studia Studii	- Studia. Transilvania Express. Brașov. - Studii. Revistă de istorie (din 1974 Revista de istorie și din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.

Lista abrevierilor de periodice

- SUP** - Studi Umanistici Piceni. Istituto Internazionale di Studi Piceni. Sassoferato.
- Századok** - Századok. A Magyar Történelmi Társulat. Budapest.
- Terra Sebus** - Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
- TIIAE** - Trudy Instituta Istorii, Arkheologii i Etnografii. Akademii Nauk Kazakhskoy Sovetskoy Sotsialisticheskoy Respubliki. Alma-Ata.
- TNK** - Trudy NII kul'tury. Ministerstvo kul'tury RSFSR. Moskva.
- TR** - Transylvanian Review. Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române. Cluj-Napoca.
- Transilvania** - Transilvania. Centrul Cultural Interetnic Transilvania. Sibiu.
- TS** - Theologiai Szemle. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa. Budapest.
- TT** - Testimonia Theologica. Evanjelická bohoslovecká fakulta Komenského univerzity v Bratislave.
- Unirea** - Unirea. Alba Iulia.
- UR** - Ungarische Revue. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest.
- VAH** - Varia Archaeologica Hungarica. Budapest.
- Valori bibliofile** - Valori bibliofile din patrimoniul cultural național. Cercetare, valorificare. Consiliul Culturii și Educației Socialiste. Muzeul Județean Vâlcea. Râmnicu Vâlcea.
- VChGU** - Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Chelyabinskii gosudarstvennyi universitet. Chelyabinsk.
- VE** - Vestnik Evropy. Sankt Petersburg.
- Verbum** - Verbum. Revista catolică. București.
- Vestnik Tverskogo** - Vestnik Tverskogo Gosudarstvennogo universiteta. Seriya Istoriya. Tver.
- Vestnik VEGU** - Vestnik VEGU. Vostochnaya ekonomiko-yuridicheskaya gumanitarnaya akademiya. Akademiya VEGU. Ufa.
- VI** - Voprosy istorii. Institut russkoy istorii Rossiyskoy akademii nauk. Moskva.
- Viața românească** - Viața Românească. Revistă literară și științifică. Iași.
- VMKK** - A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. Veszprém.
- Vox libri** - Vox libri. Biblioteca Județeană „Ovid Densusăianu” Deva.
- VS** - Voennyi Sbornik. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.
- VV** - Vestnik vospitaniya. Moskva.

- Zalai Múzeum** - Zalai Múzeum. Zala. Múzeumok Igazgatósága. Zalaegerszeg.
- ZfE** - Zeitschrift für Ethnologie. Deutsche Gesellschaft für Völkerkunde und Berliner Gesellschaft für Anthropologie Ethnologie und Urgeschichte. Berlin.
- ZfhWK** - Zeitschrift für historische Waffen- und Kostümkunde. Dresdner Verein für Waffenkunde. Berlin.
- ZfTZ** - Zeitschrift für Tierzüchtung und Züchtungsbiologie: Organ der Reichsarbeitsgemeinschaft Tierzucht im Forschungsdienst (continuă: Zeitschrift für Züchtung. Reihe B, Tierzüchtung und Züchtungsbiologie). Berlin, Hamburg.